

UVIC

FACULTAT D'EDUCACIÓ,
TRADUCCIÓ I CIÈNCIES
HUMANES

SEMINARI DE PEDAGOGIA

Curs 2012-2013

ENCOMI DE

JAUME CARBONELL I SEBARROJA

Amb motiu de la seva lliçó de jubilació:

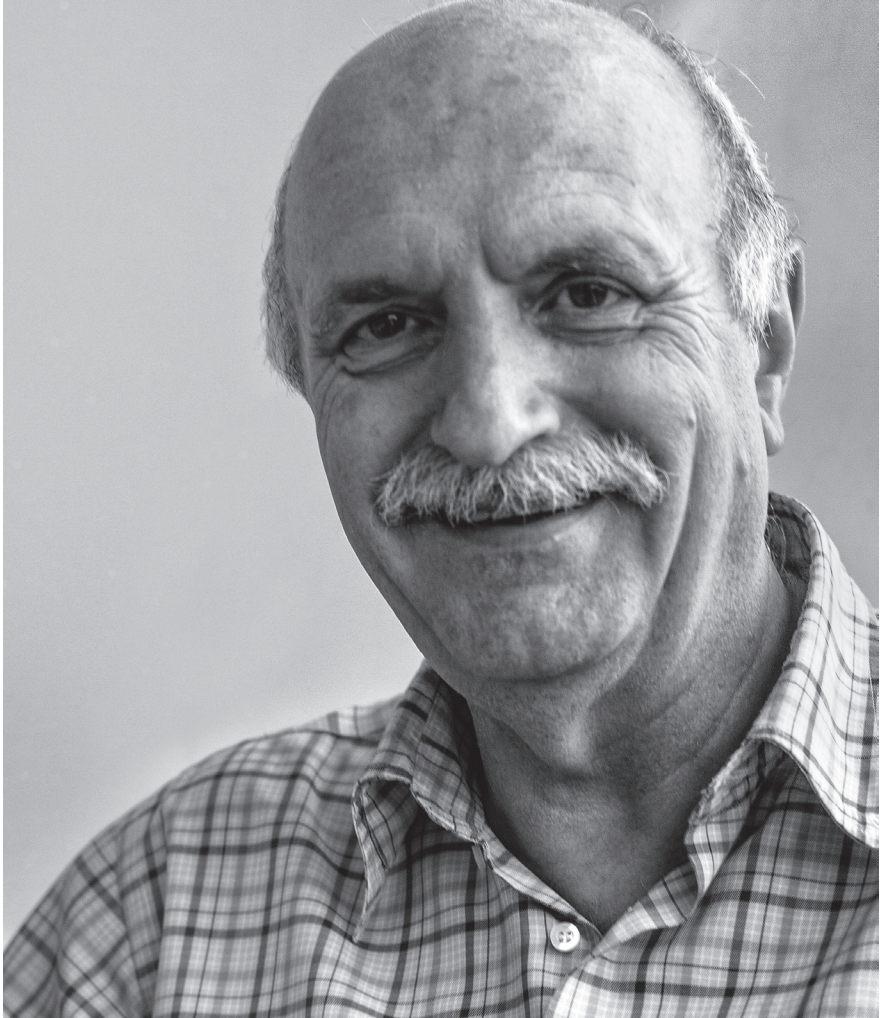
**PEDAGOGIES I POLÍTIQUES EDUCATIVES
A LA CATALUNYA DEL SEGLE XXI**

Vic, 28 de novembre de 2012

ENCOMI DE
JAUME CARBONELL
i SEBARROJA

Professor de la Universitat de Vic
i director de *Cuadernos de Pedagogía*

Fotografia: Àngel Serra

En la història del Departament de Pedagogia —en els inicis amb el nom de Departament de Ciències de l'Educació— els seminaris han estat una constant en l'activitat i la manera de fer i de pensar. Les professores i els professors que formem part del Departament hem buscat espais i moments per reflexionar sobre la docència i la investigació, per analitzar el currículum i les pràctiques educatives, per plantejar-nos la complexitat de la formació inicial i permanent, per parlar d'inquietuds pedagògiques, de temes que ens interessin i ens preocupen, que ens qüestionen i alhora ens atrauen. Tanmateix, aquests processos no els hem volgut dur a terme de forma aïllada, sinó compartint amb companyes i companys de la Facultat, de la Universitat i d'altres universitats, i buscant altres mirades i complicitats que, des de contextos diversos, ens acompanyessin i orientessin.

Aquest curs 2012-13 iniciem una nova etapa del Seminari de Pedagogia, i ho fem amb una conferència de Jaume Carbonell i Sebarroja, professor del nostre departament des del curs 1983-84 i director de la revista *Cuadernos de Pedagogía* que va fundar amb Fabricio Caivano l'any 1975. Com ell mateix ens explica, tots dos van iniciar «una apasionante aventura: la de plasmar mensualmente en las páginas de esta revista experiencias, opiniones y propuestas al servicio de la renovación pedagógica y de una escuela diferente. Ello ha supuesto conversar con multitud de enseñantes en un ininterrumpido peregrinaje por todos los rincones de España para tomar el pulso de sus preocupaciones cotidianas e ir construyendo un pensamiento educativo crítico y alternativo, lejos de estériles dogmatismos y de falaces neutralidades».¹

1. CARBONELL, Jaume (1997). «El viaje continúa». *Cuadernos de Pedagogía*, 257, p. 3.

Aquesta projecció per anar trobant noves preguntes i respostes que ajudin a comprendre i transformar la vida quotidiana de les aules, dels centres i de l'educació en si mateixa, també és present en l'estil i la pràctica docent de Jaume Carbonell. Com a professor en els estudis de Mestre ha posat en pràctica i ha compartit una pedagogia compromesa, oberta al món, creadora d'oportunitats i de comunitats participatives, i enriquida amb els ingredients de l'aventura i la utopia.

Un exemple ben clar d'aquest estil docent és la participació i implicació en el Taller d'Iniciació a la Globalització i la Realitat Educatives (TIGRE), una experiència d'innovació que es va posar en marxa el curs 1985-86 amb els estudiants del primer curs de magisteri.² El TIGRE va néixer arran de la reflexió que des del Departament de Ciències de l'Educació s'anava fent a l'entorn d'un model formatiu diferent a l'imperant en els estudis universitaris de magisteri. Partir de situacions problemàtiques que havien de resoldre els i les estudiants tot interrogant els propis esquemes de coneixement; organitzar un context educatiu flexible i ric en l'ús de recursos, materials, espais i temps escolars a fi de facilitar l'aprendre a fer; ajudar-los a analitzar la realitat i a crear propostes de programació atentes a la significació i la funcionalitat dels aprenentatges, etc., van ser alguns dels principis pedagògics que van guiar una pràctica de formació inicial de mestres que va trencar amb la rigidesa institucional i va flexibilitzar l'academicisme per fer pedagogia més enllà dels límits de les assignatures concretes.

L'any 1994, com a professor de l'assignatura Sociologia de l'Educació, Jaume Carbonell va publicar el llibre *L'escola: entre la utopia i la realitat. Deu lliçons de sociologia de l'educació*.³ Compaginar la informació rigorosa amb una perspectiva històrica, i vincular la teoria amb la rea-

2. Sobre aquesta experiència podeu consultar: PUJOL, Anna; SITJÀ, Ramon; TORT, Antoni (1989). «El taller de iniciación a la globalización y a la realidad educativas (TIGRE). Una propuesta curricular en la formación del profesorado», *Cuadernos de Pedagogía*, 168, p. 60-64.

3. CARBONELL, Jaume (1994). *L'escola: entre la utopia i la realitat. Deu lliçons de sociologia de l'educació*. Vic: Eumo Editorial.

litat escolar, fan d'aquesta obra un manual no comú de sociologia. El contingut constitueix una guia que vol orientar l'aprendre a aprendre d'estudiants de Mestre, dels propis mestres i de qualsevol altra persona que, com ell mateix expressa, vulgui ampliar la mirada sobre l'escola d'ahir i d'avui. A través de deu eixos temàtics, el llibre ofereix un mapa de ruta per reflexionar sobre les polítiques i les pràctiques d'aula; sobre els valors de l'educació i el currículum ocult; sobre la memòria, el present i els reptes d'una educació per al demà.

L'interès per una formació de mestres no tecnificada sinó més reflexiva i vinculada a les realitats de les desigualtats en el món, l'empenyen per posar en marxa altres iniciatives que també han fet camí en l'Escola de Mestres i, més tard, en la nostra Facultat. És el cas del Projecte de Cooperació Educativa amb Centreamèrica, un projecte de pràctiques d'estudiants que, des dels seus inicis el curs 1995-96, es va dissenyar amb la finalitat d'oferir altres models de pràctiques fora de la realitat de Catalunya.⁴ El Salvador, Nicaragua i Guatemala han estat els contextos d'experiències de viatges formatius que tenen un component ètic i poètic. Són viatges diferents als de consum de paquets turístics, d'estades ràpides i coneixements efímers perquè es busca la significativitat de l'experiència. Al mateix temps, el fet d'haver de posar-se davant de situacions i realitats desconegudes i afrontar nous reptes, possibilita el desplegament de les intel·ligències múltiples i el coneixement integrat i globalitzat. El treball en equip, la interdisciplinarietat, la planificació i la improvisació, la vida en comunitats compartint amb les famílies, fan d'aquestes pràctiques un projecte de formació i servei que amplia l'horitzó de l'alumnat, el forma en valors i incrementa el seu grau de responsabilitat cívica i social.⁵

4. CARBONELL, Jaume; CARRILLO, Isabel; SOLER, Joan; TORT, Antoni (1997). «El practicum: un nuevo modelo abierto a distintas realidades». *Revista interuniversitaria de formación del profesorado* (Actes del VII Congreso de formación del profesorado: Hacia un proyecto profesional de formación del profesorado. Ávila, 5-7 de juny de 1996).

5. CARBONELL, Jaume; CARRILLO, Isabel (2007). *Formación y cooperación. Una experiencia de prácticas de educación en Centroamérica*. Barcelona: Octaedro.

La manera de fer i l'activitat de Jaume Carbonell en l'àmbit de la formació de mestres no s'ha limitat a la pràctica a les aules, sinó que ha anat acompanyada de la recerca educativa. En el marc del Grup de Recerca Educativa de la Universitat de Vic (GREUV) ha participat en diferents projectes d'investigació. Destaquem el projecte «La fusió de les escoles a Vic. Anàlisi d'una proposta política educativa per a respondre al repte de l'educació intercultural en l'àmbit municipal».⁶ Aquesta és una recerca vinculada al territori i atenta als canvis de les societats i de les escoles que es pregunta sobre la realitat multicultural de Catalunya, sobre la permanència de la condició d'immigrant; sobre els rostres de la discriminació, sobre els models d'integració i l'escolarització dels infants immigrants. La recerca, en el seu conjunt, permet visualitzar les dimensions socials, polítiques i educatives de la decisió. Recull i dona protagonisme a les diferents veus de la ciutat que hi estan implicades i planteja reflexions, interrogants i noves propostes sobre el paper educador de l'escola en una societat multicultural.

També ha volgut, com diu ell, prendre el pols d'una escola al llarg d'un curs — el 2008-09 —, des del començament fins al final. Aquesta experiència de viure l'escola des de dins ha quedat recollida en l'obra *La vida escolar en un curs. Coses que no sempre s'expliquen*.⁷ A través d'imatges i textos es narren projectes, activitats, maneres d'ensenyar i aprendre, però també els moments més significatius i els valors educatius que marquen la vida d'una institució i que, en definitiva, construeixen escola: l'escola Andersen de Vic.

Aquests quatre exemples són una mostra escollida i significativa del pas de Jaume Carbonell per les aules de la Universitat de Vic des dels anys de l'Escola de Mestres. La llista completa seria extensa i intensa i plena de rigor, compromís i passió com la seva presència en el

6. Sobre aquesta recerca podeu consultar: CARBONELL, Jaume; SIMÓ, Núria; TORT, Antoni (2002). *Magribins a les aules. El model de Vic a debat*. Vic: Eumo Editorial.

7. CARBONELL, Jaume; SERRA, Àngel (2009). *La vida escolar en un curs. Coses que no sempre s'expliquen*. Barcelona: Editorial Graó. Les fotografies del llibre són d'Àngel Serra i els textos de Jaume Carbonell.

consell assessor de la col·lecció Textos Pedagògics d'Eumo Editorial. En tots aquests moments, Jaume Carbonell ens sorprèn amb la capacitat de saber tensionar la permanència de rutines amb la innovació. Els projectes esmentats són exemples d'una forma viva d'entendre la pedagogia. Una pedagogia en moviment, contextualitzada, oberta als canvis de les societats. Una pedagogia crítica que projecta educacions plenes de valors i creadores de pràctiques transformadores.

Les seves aportacions en múltiples conferències, taules rodones i cursos i en escrits periodístics, de teoria educativa o d'informes d'investigació entre altres, són múltiples i, en moltes ocasions, han estat formulades com a decàlegs que denuncien, interroguen, provoquen el debat i motiven la reflexió pedagògica. Quan l'escoltem o el llegim podem resseguir el seu pensament a través de propostes com les deu lliçons a l'entorn de qüestions i fenòmens educatius complexos davant els quals no serveixen les respostes definitives ni senzilles. A través de decàlegs com el que parla dels factors emblemàtics per a la qualitat educativa; el decàleg utòpic per a professorat innovador i Administracions renovades; o el decàleg de l'última dècada que mostra els fils i seqüències que han marcat l'educació en la primera dècada del nou segle. A través de les deu recomanacions per trobar punts de convergència i pautes d'actuació per avançar en la representació de l'educació en els mitjans. O també, entre moltes altres propostes, a través de la reflexió sobre equitat i educació que identifica deu desigualtats.

Ho fa en deu punts, perquè li agrada i és un dels recursos que utilitza per prendre postura davant la realitat i mostrar la seva bel·ligerància entorn del dret a l'educació i a favor d'una educació pública de drets per a tots i totes sense exclusions. El professor Jaume Carbonell es pronuncia, sempre, amb compromís i sense ambigüitats. En el seu editorial a la revista *Cuadernos de Pedagogía* d'aquest mes de novembre deia adéu i gràcies al seu treball en la revista, i ho feia tot recordant que s'aprèn dia a dia, en diversitat de contextos i amb diferents persones: «Para mí, el trabajo en la revista ha representado una inmejorable escuela de aprendizaje profesional: del periodismo y de la educación, dos campos que siempre se han concebido estrechamente unidos. ¿De

dónde he aprendido? De las reuniones de redacción y de corresponsales; de las constantes lecturas de libros, revistas y todo tipo de documentación, de forma solitaria o compartida; de los congresos, jornadas y encuentros informales; de los innumerables viajes por las escuelas de España y de otros países europeos y latinoamericanos; de las muchas horas de observación, escucha y debate; de la propia escritura de notas, artículos y libros; de los comentarios o comportamientos del alumnado que, en unos instantes o con pocas palabras, te descubren con lucidez qué está pasando en las aulas, y del profesorado que sabe leer y encauzar los deseos infantiles, no deja nunca de formarse y de preguntarse por qué está haciendo lo que está haciendo o que, a pesar de las múltiples dificultades, no tira nunca la toalla: porque sabe del poder de su intervención para cambiar vidas para siempre».⁸

No hem trobat una millor manera d'iniciar les activitats del Seminari de Pedagogia d'aquest curs 2012-13 que proposar a en Jaume Carbonell que ens impartís una conferència com a lliçó de jubilació. Li hem proposat que parli de Pedagogia i ell ens proposa una reflexió sobre *Pedagogies i polítiques educatives a la Catalunya del segle XXI*. No tenim por d'equivocar-nos i intuïm coneixement, rigor, claredat, valentia, compromís, convicció, passió, complicitat, crítica, desig de canvi i impuls de transformació. Són els elements d'un mestratge que volem mantenir per molts anys i molt més enllà d'aquesta lliçó de jubilació.

Isabel Carrillo, Esther Fatsini, Joan Soler i Antoni Tort⁹
Departament de Pedagogia
Vic, 28 de novembre de 2012

8. CARBONELL, Jaume (2012). «Adiós y gracias». *Cuadernos de Pedagogía*, 428, p. 3.

9. En nom del professorat del Departament de Pedagogia. Jaume Carbonell ha estat professor a Vic des del curs 1983-84 en què formava part del Departament de Ciències de l'Educació que aleshores dirigia el professor Manel-Dionís Comas. Més tard, amb la reorganització del professorat de Psicologia i Pedagogia i d'Educació Infantil, es constitueix l'actual Departament de Pedagogia, que ha estat dirigit, en diferents períodes, per les quatre persones que signen aquest text.

**Facultat d'Educació,
Traducció i Ciències
Humanes**

Departament
de Pedagogia

CIFE

**Centre d'Innovació
i Formació
en Educació**

CÀTEDRA UNESCO
**Dones,
desenvolupament
i cultures**

Eumogràfic